

ΘΕΜΑ 18^ο
(Πανηγυρικός, 15-18)

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἰδίων ταῦτά μοι προειρήσθω. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπελθόντες διδάσκουσιν ὡς χρὴ διαλυσαμένους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας ἐπὶ τὸν βάρβαρον τραπέσθαι, καὶ διεξέρχονται τὰς τε συμφορὰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας καὶ τὰς ὠφελείας τὰς

5 ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπ' ἐκεῖνον ἐσομένας, ἀληθῆ μὲν λέγουσιν, οὐ μὴν ἐντεῦθεν ποιοῦνται τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἂν μάλιστα συστήσαι ταῦτα δυνηθεῖεν. Τῶν γὰρ Ἑλλήνων οἱ μὲν ὑφ' ἡμῖν, οἱ δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἰσίν· αἱ γὰρ πολιτεῖαι, δι' ὧν οἰκοῦσι τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους αὐτῶν διειλήφασιν. Ὅστις οὖν οἴεται τοὺς ἄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθὸν πρὶν ἂν τοὺς προε-

10 στῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἀπλῶς ἔχει καὶ πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν. Ἄλλὰ δεῖ τὸν μὴ μόνον ἐπίδειξιν ποιούμενον, ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαι τι βουλόμενον ἐκείνους τοὺς λόγους ζητεῖν, οἵτινες τὸ πόλεε τούτῳ πείσουσιν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τὰς θ' ἡγεμονίας διελέσθαι, καὶ τὰς πλεονεξίας, ἃς νῦν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐταῖς γίνεσθαι, ταύτας παρὰ

15 τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι. Τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν ῥάδιον ἐπὶ ταῦτα προαγαγεῖν, Λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἔτι δυσπείστως ἔχουσι· παρειλήφασιν γὰρ ψευδῆ λόγον, ὡς ἔστιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον· ἦν δ' ἐπιδείξῃ τις αὐτοῖς ταύτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὔσαν μᾶλλον ἢ κείνων, τάχ' ἂν ἔασαντες τὸ διακριβοῦσθαι περὶ τούτων ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **Περὶ μὲν οὖν τῶν ἰδίων:** Προσδ. της αναφοράς, 'σχετικά με τα προσωπικά μου ζητήματα'. **μοι:** δοτική του ποιητικού αιτίου. **Περὶ δὲ τῶν κοινῶν:** ὁ.π. 'ὅσον αφορά τώρα τα δημόσια ζητήματα'.
- 2 **ἐπελθόντες διδάσκουσιν:** η μτχ. 'ἐπελθόντες > ἐπέρχομαι' ἔχει την σημασία 'ανεβαίνουν στο βήμα του ομιλητή'. Η συνημμ. μτχ. αορίστου είναι χρονική και εκφράζει το προτερόχρονο, μόνο αν το νοηματικό της περιεχόμενο είναι ανεξάρτητο από το νόημα του ρ., απ' όπου είναι συνημμένη. Τότε μόνο μπορούμε να μεταφράσουμε 'αφού+ρ, τότε+ρ'. Αν μτχ. και ρ. έχουν συγγενή νοήματα, τότε η μτχ. του αορίστου είναι τροπική, όπως εδώ, διότι όσοι 'ἐπέρχονται = ανεβαίνουν στο βήμα', ἔρχονται με σκοπό 'ὅπως διδά-

- ξωσιν'. **ὡς χρή:** ειδική πρόταση αντικ. στο ρ. **διαλυσαμένους:** εδώ η συνημμ. μτχ. αορίστου αποδίδει την έννοια του χρόνου και του προτερόχρονου.
- 3 **τραπέσθαι:** απρμφ. αορίστου β' 'έτραπόμην', υποκ. στο 'χρή'. **καὶ διεξέρχονται:** 'συζητούν, αναπτύσσουν'. Επίσης δευτερεύουσα αναφορική πρόταση καθώς ενν. πάλι το 'ἔσοι'. **τάς τε συμφοράς:** αντικ. στο ρ. **τάς...γεγενημένας:** έναρθρη μτχ. ως επιθετικός προσδιορισμός στο 'συμφοράς'.
- 4 **ἐκ τοῦ πολέμου:** εμπρ. προσδ. της αιτίας. Όμως είναι και σε θέση επιθ. προσδιορισμού, γιατί βρίσκεται ανάμεσα σε άρθρο και όνομα. **τοῦ πρὸς ἀλλήλους:** το άρθρο 'τοῦ' συντάσσεται με το ενν. εκ νέου 'πολέμου' ως παράθεση. **ἡμῖν:** συνήθως γίνεται μία σύγχυση ανάμεσα στην δοτική 'χαριστική – αντιχαριστική' και στην 'ηθική'. Η διάκριση όμως είναι μάλλον απλή: δοτική 'χαριστική – αντιχαριστική' έχουμε, όταν με αυτήν δηλώνεται πως μια πράξη έγινε με πρόθεση να βλάψει ή να ωφελήσει ένα πρόσωπο. Αντιθέτως δοτική 'ηθική' έχουμε, όταν με αυτήν φαίνεται ότι το υποκείμενο μετέχει, παίρνει μέρος σ' αυτήν την πράξη με οποιαδήποτε ιδιότητα. Το πιο κλασσικό παράδειγμα είναι αυτό που αναφέρεται στον Ξενοφώντα, όπου ο Κύρος Β' εκφράζει στην μητέρα του τον θαυμασμό που του προξένησε η εικόνα πατέρα της και παππού του: «ὦ μήτερ, ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος, Ξεν.Κύρ. 1,3,2 *μητέρα! Τι ὁμορφος που μου εἶναι ο παππούς*». Η δοτική ηθική αποδίδεται στα ν.ε. με την γενική 'μου', όχι όμως μετά από ουσιαστικά ως κτήση, αλλά μαζί με ρήματα ή επίθετα. Ομοίως και στον Πλάτωνα ο Σωκράτης στην 'Απολογία' του καλεί τους δικαστές: «μή μοι θορυβήσετε, Πλ.Ἀπολ.20ε *μη μου κάνετε θόρυβο*». Επίσης στον Πλάτωνα: «πόθεν δέ μοι σύ, ὦ Σώκρατες, οἴσθα ὅποια καλὰ καὶ αἰσχρά; Πλ. Ἴππ.Μ. 286c *πού μου ἔμαθες εσύ, Σωκράτη, ποιά είναι καλὰ και τα κακά;*». Στο συγκεκριμένο χωρίο του Ισοκράτη «τάς...ἡμῖν γεγενημένας» η μτρφ. δεν είναι 'οι συμφορές που συνέβησαν σε μας', αλλά 'οι συμφορές που μας συνέβησαν, μας βρήκαν', για να δηλωθεί αυτή ακριβώς η έννοια της 'συμμετοχής'. **τάς ὠφελείας:** αντικ. στο 'διεξέρχονται'. **τάς...ἔσομένας:** έναρθρη μτχ. ως επιθετικός προσδ.
- 5 **ἐκ τῆς στρατείας:** 'εξ αιτίας των εκστρατειών'. **τῆς ἐπ' ἐκεῖνον:** ενν. 'στρατείας', ως παράθεση. **ἀληθῆ:** κανονικά ένα επίθετο για να γίνει αντικ., πρέπει να είναι έναρθρο. Όμως μπορεί καταχρηστικά να είναι άναρθρο, αν αντικαθιστά ένα σύστοιχο αντικείμενο, όπως εδώ: 'ἀληθεῖς λόγους λέγουσι'.
- 6 **ὄθεν ἄν...δυνηθεῖεν:** αναφορική επιρρ. πρόταση του τόπου με δυνητική ευκτική για το δυνατόν στο παρόν και μέλλον. **συστήσαι:** απαρέμφ. αορ. του 'σύν+ἴστημι : ἔστησα', αντικ. στο ρ. Ο αόριστος 'ἔστην' έχει παθητική σημασία. **ταῦτα:** αντικ. στο απρμφ.
- 7 **Τῶν γὰρ Ἑλλήνων:** γενική διαιρετική. **οἱ μὲν...οἱ δ':** πρόκειται για τα άρθρα, τα οποία εδώ λειτουργούν ως αντωνυμίες και υποκ. στο ρ. **πολιτεῖαι:** 'τα πολιτεύματα'.
- 8 **δι' ὧν:** ενν. 'πολιτειῶν = πολιτευμάτων'. **οἰκοῦσι:** ενν. 'οἱ Ἕλληνες'. **αὐτῶν:** ενν. 'τῶν Ἑλλήνων' **διελήφασιν:** 'ἔχουν διαχωρίσει', ενν. υποκ. 'αἱ πολιτεῖαι'.
- 9 **Ὅστις οὖν οἶεται:** αναφορική επιθετική πρότ. **τούς ἄλλους:** υποκ. στο απαρέμφ. **κοινή:** επιρρ. του τρόπου. **τι:** σύστ. αντικ. στο απρμφ. **ἀγαθόν:** επιθ. προσδ. **πρὶν ἄν...διαλλάξει:** χρονική πρόταση με τον υποθ./αοριστολογικό 'ἄν+ύποτ.'. **τούς προεστῶτας:** 'τους επικεφαλής – τους υπεύθυνους', έναρθρη μτχ. ως αντικείμενο στο ρ. **αὐτῶν:** ενν. 'τῶν πολιτειῶν = των πολιτευμάτων'. **διαλλάξει:** 'συμφιλιώσει'. **ἀπλῶς ἔχει:** 'συμπεριφέρεται πολύ απλοϊκά', με υποκ. όλη την αναφορική επιθ. πρόταση. **πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν:** 'και βρίσκεται πολύ μακριά από τα γεγονότα', με το ίδιο υποκ. Η γεν. 'τῶν πραγμάτων' συντάσσεται με το επίρρ. 'πόρρω' ως γενική διαιρετική. Μπορεί να μεταφράζεται 'μακριά από τα γεγονότα', αλλά η ακριβώς μετάφραση είναι 'μακριά από κάθε ένα εκ των γεγονότων'.

- 11 τὸν μὴ...ποιούμενον:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, υποκείμενο στο απαρέμφατο ‘ζητεῖν’. Η άρνηση στο απαρέμφατο είναι ‘μὴ’ και όχι ‘οὐ’, διότι αν αναλύσουμε την έναρθρη αυτήν μτχ. σε αναφορική πρόταση, αυτή θα είναι συγχρόνως και υποθετική, ‘ὅς ἂν μὴ ποιῆται μόνον ἐπίδειξιν = ὅποιος τυχόν δεν κάνει μόνο επίδειξη’. **ἀλλὰ καὶ...βουλόμενον:** ενν. πάλι το άρθρο ‘τόν’ με την ίδια ακριβώς σύνταξη, όπως και στην προηγούμενη μτχ. **διαπράξασθαί τι:** το απαρέμφ. αντικ. στην μετχ. και η αντων. σύστ. αντικ. στο απαρέμφ.
- 12 ἐκείνους τοὺς λόγους:** η αντωνυμία είναι επιθετικός προσδ. και το ουσιαστικό αντικείμενο στο ‘ζητεῖν’. **ζητεῖν:** υποκ. στο ‘δεῖ’. **τὼ πόλεε τούτω:** δυϊκός αριθμός ουσιαστικού και αντωνυμίας αντί για ‘’. Για τους δυϊκούς αρθμ. (σχολ. γραμμ. για το άρθρο §78, για το ‘πόλις’ §111,γ, και για την αντων. §224). Η σχολ. γραμμ. δίνει ως δυϊκό αριθμό του ουσ. ‘πόλις <πόλει, §111,γ’, στην ουσία όμως η κατάληξη του δυϊκού στην αιτιατική είναι ‘-ε’ το οποίο ενώνεται με τον χαρακτήρα του θέματος ‘πόλε-ε’ και δίνει κατάληξη ‘-ει’.
- 13 ἴσομοιρῆσαι...διελέσθαι:** αντικείμενα στο ‘πείσουςι’. ‘ἴσομοιρέω = παίρνω τα ἴδια μέρη’. **τὰς πλεονεξίας:** αντικ. στο απαρέμφατο ‘ποιήσασθαι’.
- 14 ἄς:** υποκείμενο στο απαρέμφ. ‘γίγνεσθαι’. **παρὰ τῶν Ἑλλήνων:** εμπρ. προσδ. της προέλευσης. **αὐταῖς:** ‘σ’ αὐτές τις ἴδιες’ ενν. ‘ταῖς ἡγεμονίαις’, δοτ. προσωπική, ηθική. **γίγνεσθαι:** αντικ. στο ρ. **ταύτας:** ενν. ‘τὰς πλεονεξίας’. **παρὰ τῶν βαρβάρων:** προέλευση.
- 15 ποιήσασθαι:** τρίτο αντικείμενο στο ‘πείσουςιν’. **Τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν:** αντικ. στο ‘προαγαγεῖν’. **ῥάδιον:** ενν. ‘ἐστί’.
- 16 προαγαγεῖν:** υποκ. στην απρ. έκφραση. Υποκείμενο ενν. το ‘ἡμᾶς’.
- 17 ψευδῆ λόγον:** ό.π. με το ‘ἀληθῆ,4’. **ὡς ἔστιν ...πάτριον:** ειδική πρόταση ως επεξήγηση. **ἔστιν ...πάτριον:** αντί ‘πάτριόν ἐστί’, απρόσωπη έκφραση. **αὐτοῖς ἡγεῖσθαι:** η δοτική είναι προσωπική και το απαρέμφατο υποκείμενο στην απρόσωπη έκφρ. **ἦν δ’ ἐπίδειξη:** υποθετική πρόταση με απόδοση την δυνητική ευκτική ‘ἂν ἔλθοιεν’. Πρόκειται για ευθύ υποθ. λόγο που φυσικά και εκφράζει το ‘προσδοκώμενο’, όμως στην απόδοσή του δεν έχει μέλλοντα οριστικής, όπως θα περιμένατε, αλλά δυνητική ευκτική, για να εκφράσει το πιθανό ή δυνατό να γίνει, κι όχι το σίγουρο ή δεδομένο.
- 18 ταύτην τὴν τιμὴν:** η αντων. είναι επιθ. προσδιορισμός και το ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο ρ. **ἡμετέραν οὔσαν:** η αντωνυμία είναι κλασσικό κατηγορούμενο στην μτχ., και η μτχ. είναι άναρθρη, συνημμένη και κατηγορηματική, ως κατηγορούμενο στο αντικείμενο ‘τιμὴν’. **ἢ ἴκείνων:** β’ όρος συγκρίσεως με την γενική να συντάσσεται με το ενν. ‘οὔσαν’ ως γενική κατηγορηματική, κτητική. **ἂν:** είναι δυνητικό και συντάσσεται με το επόμενο ρ.
- 19 ἔασαντες:** άναρθρη συνημμ. μτχ. επιρρηματική, χρονική. **τὸ διακριβοῦσθαι:** έναρθρο απαρέμφατο ως ουσιαστικό σε αιτιατική πτώση, αντικείμενο στην μτχ. ‘ἔασαντες’, ‘διακριβόω-ῶ = ελέγχω, εξετάζω λεπτομερώς’, εδώ στην μέση φωνή έχει την έννοια ‘ελέγχω, εξετάζω για μένα’. **περὶ τούτων :** συντάσσεται με το έναρθρο απαρέμφατο ως αναφορά. **ἐπὶ τὸ συμφέρον:** σκοπός, κατεύθυνση.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σχετικά λοιπόν με τα προσωπικά μου ζητήματα, αυτά ακριβώς ας έχουν λεχθεί από εμένα. Όμως όσον αφορά τώρα τα δημόσια πράγματα, όσοι ανεβαίνοντας στο βήμα αμέσως διδάσκουν ότι πρέπει αφού διαλύσουμε τις μεταξύ μας έχθρες, κατόπιν να στραφούμε εναντίον των βαρβάρων, και όσοι συζητούν και τις καταστροφές οι οποίες μας έχουν συμβεί εξ αιτίας του πολέμου ανάμεσά μας, αλλά και τα κέρδη τα οποία θα προκύψουν από την εκστρατεία εναντίον εκείνου, λένε πράγματι την αλήθεια, αλλά όμως δεν κάνουν το ξεκίνημα απ' το σημείο απ' το οποίο είναι δυνατόν να μπορέσουν να οργανώσουν αυτά. Διότι από τους Έλληνες άλλοι βρίσκονται κάτω από την δική μας εξουσία, ενώ άλλοι κάτω από την εξουσία των Λακεδαιμονίων. Και τα πολιτεύματα με τα οποία οργανώνουν τις πόλεις, έτσι ακριβώς έχουν διαιρέσει τους περισσότερους από αυτούς. Όποιος λοιπόν νομίζει ότι οι άλλοι θα κάνουν κάτι σημαντικό από κοινού πριν τυχόν συμφιλιώσει εκείνους που βρίσκονται στην εξουσία, σκέφτεται πολύ απλοϊκά και βρίσκεται πολύ μακριά από τα πράγματα. Όμως πρέπει όποιος τυχόν δεν κάνει μόνο επίδειξη, αλλά θέλει και να επιτύχει κάτι, να επιδιώκει εκείνα τα λόγια τα οποία θα πείσουν αυτές τις δυο πόλεις να κάνουν μια ίση διανομή μεταξύ τους, αλλά και τις αρχηγίες να μοιράσουν, και τα πλεονεκτήματα τα οποία επιθυμούν να υπάρξουν σ' αυτές τις ηγεμονίες προερχόμενες από τους Έλληνες, αυτά ακριβώς να τα πετύχουν από τους βαρβάρους. Είναι λοιπόν εύκολο να πείσουμε την δική μας πόλη να δείξει ενδιαφέρον γι' αυτά τα ζητήματα, όμως οι Λακεδαιμόνιοι ακόμη δυσπιστούν. Διότι έχουν αποδεχθεί μία ψεύτικη διατύπωση λόγου, ότι δηλ. είναι πατροπαράδοτο σε εκείνους να έχουν την ηγεμονία. Αν όμως κάποιος τους παρουσιάσει αυτήν την τιμή ότι είναι πιο πολύ δική μας παρά εκείνων, τότε ίσως αφού εγκαταλείψουν την εξέταση αυτών των θεμάτων, μπορεί να προχωρήσουν προς εκείνο που τους ωφελεί.